

EL REFUGI DEL CARRER RIPOLLÈS AL DISTRICTE DE SANT MARTÍ DE BARCELONA.

SITUACIÓ

Les obres d'urbanització al carrer Ripollès i entorns, al barri del Camp de l'Arpa i al Districte de Sant Martí foren promogudes per BIMSA i realitzades l'any 2014. La intervenció arqueològica fou dirigida per l'arqueòloga Lourdes Forcades de l'empresa Atics, sl.

Els rebaixos de terres duts a terme al centre de la calçada per a la construcció d'un nou col·lector, ben aviat van posar al descobert les restes del refugi 0173, anomenat així segons el llistat de l'any 1938. Per notícies orals de veïns de la zona, que de petits haurien entrat al refugi, sabem que popularment es coneixia amb el nom del refugi de Can Robacols, per la masia que, enderrocada als anys 80 del segle XX, ocupava l'actual plaça que porta el seu nom.

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA

Les primeres restes que es van documentar estaven situades al centre de la calçada del carrer Ripollès davant les finques 11 i 13 i entre els carrers Muntanya i Pistó i només cobert per la capa d'asfalt ja es van detectar les primeres parets perimetrals i les escales d'accés.

A la superfície els rebaixos es van poder dur a terme amb l'ajut d'una màquina excavadora, però a mesura que s'accedia al refugi, ple de runa, l'excavació va haver de continuar de forma manual.

CARACTERÍSTIQUES TIPOLÒGIQUES

El refugi està format per una galeria de 90 metres de llargada, 1,26m d'amplada i 1,90m d'alçada, dos accessos i un pou de ventilació. Des de la superfície i fins a la cota més baixa de la galeria hi ha un 6,15 metres de profunditat.

Tipològicament és un refugi construït en galeria de mina, repicat a les argiles naturals amb nòduls de tortorà i es troba construït íntegrament amb totxo (de 15 x 30cm) lligats amb ciment.

El traçat de la galeria segueix el carrer del Ripollès fins al carrer del Pistó, i s'enfila per aquest fins arribar al carrer de Besalú on hi ha l'altre accés. Aquest accés del no va ser excavat per l'exterior i únicament es va arribar des de dintre fins a la paret que el tapia.

Hi ha un total de 10 bancs adossats a les parets, també construïts amb totxo, que s'alternen a dreta i esquerra i que són de diversa llargada.

També hi ha les marques del passamà que hi hauria encastat a la paret de la dreta de les escales d'accés.

A l'últim tram de les escales hi ha un armariet d'obra amb una instal·lació de cablejat que suposen elèctric.

S'ha conservat part de la instal·lació elèctrica, que constava de cables subjectats per resistències de porcellana, amb punts d'il·luminació -bombetes- més o menys damunt de cada banc.

Una de les peculiaritats d'aquest refugi és que es conserven cinc inicis de ramals de galeries per construir. És a dir, que estaria projectat per a ramificar-se i conformar passadissos, però només es conserven les obertures a les parets formant únicament una part de la volta construïda amb totxo dins de la paret d'argila.

Només una d'aquestes galeries sí que es va iniciar i de fet, se'n van construir uns 9 metres, tot i que no es va finalitzar. Té la seva importància perquè sembla que va quedar abandonat en el mateix procés constructiu, deixant abandonats el poals al terra de la galeria. Cal dir també que al fons, resguardat per una paret improvisada de totxos sense lligar de 1,22 metres d'alçada i 0,59 m d'ample, es troba el que podria ser una latrina constituïda per un tub de metall de 0,63 m de diàmetre encastat al terra.

Secció 3D de les escales d'accés i el primer tram de galeria.

En el primer tram es van documentar quatre inscripcions als totxos -«PAN», «CNT», «FAI» i «VIVA LA FAI»-, fetes amb ditades damunt d'una capa de morter, o bé amb la punta d'un ganivet o similar, o fins i tot guixades amb llapis. També hi havia dos totxos amb petjades de gos que es devien produir abans de la cocció dels totxos.

Així mateix, en tot el recorregut es van recollir llaunes metàl·liques de menjar de diferents mides, una ampolla de metall, una bala de pistola, dues bales de fusell Mäuser i altres elements.

Estat actual amb l'accés preparat per a poder-hi entrar.

Promotor: Barcelona Infraestructures Municipals, SA (BIMSA)
Supervisió: Unitat del Subsòl dels Mossos d'Esquadra / Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya / Servei d'Arqueologia de Barcelona-ICUB
Gestió de la intervenció: ATICS SL, Marta Fàbregas / Direcció arqueològica: Lourdes Forcades
Planimetria: Àlex Moreno, Laia Gallego i ALTIPLÀ, SL (3D)